

Asia: VN/12368/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi vankeuslain ja tutkintavankeuslain tupakointia koskevien säännösten muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnonantajan yleiset kommentit esitysluonnoksesta

Esitysluonnos on sinänsä perusteltu ja pykäläehdotukset täyttävät hyvälle lainsäädännölle asetettavat edellytykset.

Lausunnonantajan kommentit keskeisistä ehdotuksista ja niiden vaikutuksista

Esitysluonnoksessa on tuotu hyvin esiin yleinen tavoite tupakoinnin vähentämisestä ja sen ulottaminen myös vankiloihin. Esitysluonnoksessa on hyvin hahmotettu tupakoinnista vankiloissa aiheutuvat terveyshaitat tupakoimattomille vangeille ja henkilökunnalle. Myös vaihtoehtoiset sääntelymallit on analysoitu perusteellisesti. Ilmeisesti on niin, että esitysluonnoksessa esitetty sääntelymalli on kustannukset huomioon ottaen paras varsin huonoista vaihtoehtoista. Totaaliseen kieltoon suljetuissa vankiloissa liittyy merkittäviä turvallisuusuhkia, joita ei esitysluonnoksessa ole tuotu esiin. Tupakointiin liittyvät turvallisuusuhat on kuvattu kyllä hyvin. Esitysluonnoksessa on pidetty ikään kuin annettuna tosiseikkana sitä, että kaikki vangit tai ainakin pääosa ovat valmiita sitoutumaan tukitoimiin, joilla pyritään eroon tupakoinnista. On selvää, että vangit kokevat tupakointikiellon eräänlaisena lisärangaistuksena. Monet vangit ovat vahvasti tupakkariippuvaisia. Epäilen, että esitysluonnoksessa esitetty kuva tukitoimien onnistumisesta on liian optimistinen. Joka tapauksessa on syytä varautua siihen, että suljettuihin vankiloihin yritetään salakuljettaa tupakkaa ja että tupakkariippuvaiset voivat jäätymään ilman päivittäistä tupakka-annostaan olla suorastaan väkivaltaisia.

Lausunnonantajan kommentit ehdotetuista pykäläluonnoksista.

Pykäläehdotukset ovat täsmällisiä. Ehdotettu uusi sääntely olisi merkittävä parannus tässä suhteessa. Nyt määriteltäisiin tarkkarajaisesti tupakoinnin kiellot ja se, missä tupakointi sallitaan. Ehdotettu sääntely täyttää erinomaisesti täsmällisen sääntelyn kriteerit, mikä on positiivinen asia, kun kyseessä on perusoikeuksiin kajoava sääntely.

Lausunnonantajan kommentit esityksen perustuslainmukaisuudesta.

Tupakointi ei ole perusoikeus. Terveys sensijaan on, tässä nimenomaan tupakoimattomien ja henkilökunnan terveys, samoin turvallisuus. Tupakoija puolestaan saa vapaasti vahingoittaa terveyttään, vaikka myös tupakoijia on kansantaloudellisesti järkevää kannustaa lopettamaan tupakointi. Vankila rajoittaa vapautta ja vapauden menetyksen tulisi lähtökohtaisesti olla vankeusrangaistukseen sisältyvä "piina". Tupakoinnin kieltäminen rajoittaa vangin vapautta entisestään. Esitysluonnoksessa on punnittu esityksen perustuslainmukaisuutta monipuolisesti. Aivan selvää perustuslainmukaisuus ei ole, koska avolaitoksessa olevat vangit saisivat edelleen tupakoida. On kuitenkin todettava, että suljetuissa vankiloissa on jo lähtökohtaisesti vähemmän vapauksia kuin avovankiloissa. Erilaiselle kohtelulle on kuitenkin hyväksyttävät perusteet, myös terveyden ja vankilaturvallisuuden näkökulmasta. Suljetuissa laitoksissa olevia kohdeltaisiin yhdenvertaisesti, mitä kaikkia vankiloita koskeva yhdenmukainen lain tasoinen sääntely edistää merkittävästi. Kokonaisuutena esitys edistää perusoikeuksia, vaikka rajoittaakin suljetussa vankilassa olevien itsemääräämisoikeutta ja vapautta. Rajoituksilla on hyväksyttävä syy, eivätkä lievemmin itsemääräämisoikeuteen puuttuvat toimet vaikuta riittävältä tupakoinnista vankilassa aiheutuviin terveys- ja turvallisuuspulmiin. Muuta kustannuksiltaan kohtuullista ja vankioiden toiminnan kannalta tarkoituksenmukaista keinoa ei näyttäisi olevan olemassa.

Tolvanen Matti
Itä-Suomen yliopisto